

ביקור באיראן

פרות, מחוץ לבני הבקר; רובן מהייבוא וחלק קטן מהעגלות שנולדו מהמבכירות. בעדר זה מקיימים ביקורת דו־שבועית אינדיבידואלית לתנובת החלב. בשנת 1964 הניב עדר זה, בממוצע שנתי, 6250 ק"ג חלב ובשנת 1965 תסתכם התנובה הממוצעת ב־6500 ק"ג. אחוז השומן לא נבדק במשק, אך במחלבה נערכות בדיקות החלב, כיוון שהתשלום נקבע בהתאם לתכולת השומן ונמצא שהחלב מעדר זה מכיל 3.5%-3.8% שומן. בעונת הקיץ, מתכונת השומן נמוכה יותר ובחורף היא עולה.

ביקרתי גם באחד המשקים שבעליו רכשו השנה 120 עגלות מהמשלוח שלנו. למשק זה הובאו קודם לכן 60 מבכירות מהולנד. בעל החווה הזו החליט על קניית העגלות שלנו לאחר שנת־אכזב מההולנדיות. היתה לי איפוא ההזדמנות להשוות את התנובות והמראה של הבקר משני המקורות. בעל החווה סיפר לי שספקי הבקר ההולנדי התחייבו בחוזה שמבכירותיהם יניבו בתקופה הראשונה לא פחות מ־5000 ק"ג חלב, אולם למעשה הסתכמה תנובתן הממוצעת ב־3800 ק"ג. לעומתן — המבכירות שלנו הניבו, כמצופה, למעלה מ־5000 ק"ג חלב. בביקורי בחוזה זו מצאתי כבר את המבכירות שלנו ממשלות אר־גוסט, רובן ככולן אחרי ההמלטה ותנובתן היומית הממוצעת עמדה על 19.5 ליטר (14-26). בעל החווה אמר לי: „אני מרוצה מ־60 המבכירות הישראליות שקניתי; הן יפות ותנובתן טובה;

ההישגים ששימחו אותי, כגון — בריאות הע־טינים, פסילה מצומצמת בעדר הפרות, מיעוט התמותה בשגר וההעזה לחרוג מהשיגרה במבנים וכדומה. אך נדמה לי שההישג העיקרי של משק שלוחות הוא בצוות העובדים, ודי לחכימא בר־מיזא!

אין ברצוני להכאיב לאחראים להנהלת משק שלוחות בסוף דברי, אבל מן הראוי שיגמלו לצוות הבוקרים שלהם בשיפור ובריבוי האספקה המשקית, למען הסר מליבם דאגה וצער.
י. עצמון

בדצמבר 1965 ביקרתי במשך 5 ימים באיראן, ולהלן הנני מביא את רשמי מהביקור הזה. כזכור, הוטסו מהארץ בשבוע שבין 28 בנובמבר ל־4 בדצמבר 210 עגלות בהריון של 7-5 חודשים. זה היה המשלוח השלישי בשנת 1965. בס"ה יוצאו איפוא בשנה זו 570 עגלות הרות.

הביקוש לבקר שלנו באיראן הוא כדי כמות כפולה (לפחות) מזו שייצאנו. יש להצטער על כך שאין באפשרותנו להענות לביקוש זה, כיוון שעלינו לספק בקר ממשקי ביקורת בלבד וההיצע מצד המשקים האלה הוא מצומצם. לשני המשלוחים הקודמים, באביב ובקיץ, הצלחנו לרכוש את כל מספר הבהמות שנדרשו הודות להענות הטובה של בעלי העדרים, אולם ריכוז הבקר למשלוח האחרון היה כרוך בקשיים רבים. באיראן ראיתי את הבקר שלנו בחוות שבסביבת טאהאראן, בכל המשקים האלה נקלט הבקר יפה ומניב תנובות טובות ואף גבוהות, לשביעות רצונם של הבעלים. היתה לי הזדמנות להיווכח ממראה־עיניים שאמנם גדלו והתפתחו המבכירות שלנו ועטיניהן מעידים על כושר הנבה גבוה. במשקו של סוכן הבקר שלנו ישנן כ־60

¹ סוכן זה הוא גם אחד השותפים למשק חלב גדול במקום אחר, העדר במשק זה מונה כיום 280 פרות ועגלות הרות; בכלל זה 60 עגלות הרות מהמשלוח האחרון. יש בדעתם של בעלי משק זה להגדיל את העדר עד ל־400 חולבות + בני הבקר, שיהיו דרושים כבהמות־חילופין.

חליבה; כך, בערך, „הכזיבוני” גם אלה שהתחילו בשיאים שבין 40 ל־50 ק"ג; אבל לעומת זה הפתיעוני לטובה פרות שלוחות כשכרטיסי הביקורת שלהן לא גרמו לי כאב־לב מחמת ירידות תלולות של 12-15 ק"ג חלב מביקורת אחת לשנה, כפי שעמדתי כבר על כך לעיל.

אינני יודע כיצד הצליחו בוקרי שלוחות לשמור על מתכונת שומן ממוצעת כזו בתנאי השפעה הזו בכמות. ואולי סייעו בכך ההינזרות מכופתיות מחד והקפדה על הגשת שחת? על כל פנים, גם זה הישג לא קטן. ואמנה את שאר

תשלוכת של גדרה (קוראל) וסככה. הסככה סגורה משלושה צדדים והצד הפתוח פונה לחד צד גדולה. החצר מרוצפת לבנים קלויים. בעבר השני של החצר בנוי איבוס, בלתי מקורה, בגובה של 50-60 ס"מ ורחב למדי. באיבוס הזה מוגשים כל סוגי המספוא, הגס והמרוכז, בכל ימות השנה. בעונת הקיץ הלוהט ובחורף הגשום והקר, בקיר הארוך של הסככה יש חלונות בגובה של 1.5 מטר, מגפים בחורף ופתוחים בקיץ. רוחב (או עומק) הסככה הוא 9-12 מטר; היא בלתי מרוצפת, מרופדת קמעא, ומשמשת כמקום מרבץ בלבד. מעבר לאיבוס, ולכל אורכו כמעט, בנוי מיכל התחמיץ, המאחסן 4-5 טונות מספוא משומר. לפרה לכל העונה. לצידה האחד של הסככה, או במרכז של כמה סככות, בנוי בית-חליבה ממוכן, רחב-מידות, המוחזק בנקיון מופתי. בדרך כלל, זולה היא הבניה באיראן ואין מקפידים באופן מיוחד על צמצום בשטח המבנה.

מקימים, כמוכן, גם מבנים מיוחדים לבני הבקר, לגיליהם השונים, שהינם רובם סגורים, מחולקים לתאים, ולכל תא חצר מיוחדת. התאים מרופדים רפד עמוק, נקי ויבש. המזון המרוכז מאוחסן במחסנים סגורים; השחת והקש נעדר מים בגדישים, ללא כיסוי.

הפראת הפרות היא בדרך הטבעית ובכל משק מחזיקים פרים אחדים, צאצאי הפרות שהובאו, וכן גם פרים שנקנו בחוץ-לארץ (גם בישראל). בעדרים גדולים התחילו להזריע מלאכותית בחלק מהעדר.

חוץ מהחוות, בהן מוחזק בקר ישראלי, נודמן לי לבקר גם במשק, שבעליו הוא ממש-פחת סאפאפור, ובו מקיימים עדר שחור-לבן מהגזע בריטיש-פריזיאן. הובאו 30 מבכירות הרות ומחירן גבוה מזה של מבכירות מישראל. בעיני נראו מבכירות אלה נחותות בהתפתחותן ובמראן לעומת אלה שיוצאו מישראל לאיראן. 3 מבכירות אנגליות כבר המליטו ומניבות 11-17 ליטר ביום.

ראיתי באחת החוות עדר בקר מהגזע הדני-אדום. תנובתו השנתית הממוצעת היא בגבולות 4000-4500 ק"ג. מצבן הגופני של הפרות הוא

אלו שקיבלתי עכשיו מהמשלוח האחרון נראות בעיני יפות מהקודמות ואני מקווה שהן תעלינה בכושר ההנבה שלהן על הראשונות."

אכן, התרשמתי במשק זה שהבקר שלנו ממשלוח אוגוסט 65 עולה בהרבה על ההולנדי-דיות, אם כי ההולנדיות הן בשנה (לפחות) קשישות משלנו. הבקר שלנו הוא גם עמיד יותר ומסתגל טוב לאקלים המדברי-השחון שב-סביבת טאהאראן. סופר לי שהבלאי בבקר ההולנדי הוא גדול בהרבה לעומת זה שבבקר שלנו, כיוון שלמעשה אין המבכירות שלנו נפגעות כמעט כלל מחבלי-הסתגלות לאקלים, להזנה ולטיפול.

מן הראוי לציין בהזדמנות זו שהמדריך שלנו לגידול בקר ומספוא, עמוס רפמן מבאר-טוביה, פעל גדולות למען הצלחת היאחזותו של הבקר שלנו בתנאי איראן. הדרכתו בייצור מספוא ושימורו וכן בביצוע ההזנה של פרות עתירות תנובה היתה יעילה מאוד. להישגים יפים מאוד הגיעו המשקים המודרכים על ידו בגידול התירס כירק וכתחמיץ. בכל המשקים האלה מצאתי גם חפירות, מותקנות יפה להחמצה, בעלות כושר קיבול של 500, 800 ואף 1100 טונה. גם שחת אספסת מתקנים בכל המשקים האלה ומגישים אותה בכל ימות השנה במנות יומיות של 4-5 ק"ג לראש. התחמיץ, או ירק התירס, ושחת האספסת מספקים את מנת המס-פוא הגס בגבולות 4-5 יחידות מזון מתוצרת המשק והמ"מ עם 15% חלבון נעכל משלים את המנה. באחד המשקים הכינו תחמיץ גם מקודקודי סלק סוכר שעד כה לא נוצל בצורת מספוא משומר. סחיט יבש של סלק סוכר מוגש כמזון מרוכז, אבל בנפרד מהתערובת, לאחר ששורים אותו במים במשך שעות אחדות. כל הפעולות והנהגים שמניתי לעיל מבר-צעים בהדרכתו של רפמן ועלינו להתגאות בהצלחותיו וביעילות ההדרכה שלו, הראויה לשבח.

המבנים

בחוזה שבסביבת טאהאראן, המודרכת ע"י המדריך שלנו, מקימים מבני שיכון שהם כעין

בהן מטפלים בצורה „מודרנית“ יותר. אלה הן פרות שנמכרו מהמשקים המודרניים בעקב פסי-לה (מחלת עטין, אי-התעברות וכדומה). פרות אלה מניבות תנובות גבוהות גם במשק חלבני זה.

להפראת העדר הזה משמשים 3 פרים בעלי-גוף — 2 מהגזע השחור-לבן ואחד מגזע סימני-טאל. נעזרים בעדר זה גם בהזרעה מלאכותית, אשר לדעת רפמן אינה מבוצעת בתכלית השלמות.

הביקוש לחלב ומוצריו בטאזאראן הוא רב מאוד והמחירים הם גבוהים למדי. בעלי-אמצעי-עם וקרעו רואים בייצור החלב עסק בעל סיכויים טובים לרווחים גדולים. החוות שהוקמו עד עתה, גדלות ומתרחבות ומתכננים הקמת חוות נוספות. אין ספק שהביקוש לפרות ישראליות ילך ויגדל בשנים הקרובות, וחבל שאין אנו יכולים להציע די בהמות בהתאם לביקוש. אם לא נמצא דרכים לספק את הדרישה לפרות ישראליות, ודאי שנצטער על כך בעתיד כי שוק זה ייכבש ע"י מגדלי בקר חלב מארצות אחרות.

בסיום דברי יהיה זה בלתי צודק לא להזכיר את מפעל קאזובין. ביקרתי שם והיתה לי האפי-שרות להתרשם עמוקות מהנעשה שם ע"י צוות מומחים מישראל, המונה כ-50 איש. מבוצעים דברים רבי-הוד והתוצאות הן מוחשיות מיד ומבטיחות רבות לעתיד. טרם הגיע הזמן לספר על המעשים לפרטיהם, ומובן מאליו — לא על ידי ולא בהודמנות זו.

ה. עפרוני

דצמבר 1965

טוב, אך נתקבל הרושם שאין מטפלים בהן כראוי. העינים, כאילו מנוונים ויתכן שהושח-חתו בעקב מחלות (מאסטיטיס?).

החוות המודרניות, מעטות לעת עתה במספרן, ואין באפשרותן לספק את מלוא הדרישה לחלב לטאזאראן, עיר בעלת אוכלוסייה של 2.5 מיליון נפש. קיימות גם רפתות-חלבניות מהטיפוס הישן ובאחת מהן ביקרתי. ברפת זו מחזיקים 500 פרות מהגזע המקומי ומגזעים פרימיטיביים אחרים, כגון — פרות תורכיות, סוריות וכדומה, ומוצאים ביניהן מכל הצבי-עים ובגודל גוף שונה. ישנן ביניהן רבות בעלות משקל גוף של 300 ק"ג וכן גם כאלה שמגיעות למשקל גוף של 500 ק"ג. התנובות היומיות שלהן — $12 \cdot 10^{-8}$ ליטר בשיא ההנבה. כל הפרות כלואות ברפתים בשורות צפופות. הרפת עצמה מזכירה כעין חאן בכפר ערבי; היא בנויה קירות עבים מאבן או חמר, חשוכה למחצה והאוויר דחוס למדי. הפרות אינן יוצאות החוצה כלל; מגישים להן את האוכל והמים בפנים וחולבים אותן בידים. עשרות עובדים מבוגרים והמון ילדים מתרוצצים סביב עדר כזה. באחד המחסנים שבחצר מכינים בליל של מ"מ עם תבן, מרטיבים אותו, ממלאים אותו בשקים והילדים משמשים בתפקיד סבלים ומביאים את הבליל הזה לאיבוס הפרות. בחצר נערמו ערימות של קליפות כותנה ופשתה, קש וגם שחת אספסת. בני-הבקר מוחזקים בפינות שונות של החצר; העגלים מיועדים לשחיטה ואת העגלות מגדלים כפרות-חליפין. מצאתי במשק זה גם פרות גדולות, שחורות-לבנות,

אל: לשכות ווטרינאריות.

הנדון: מקרי קדחת קרצית עקב רכישת בקר.

בזמן האחרון ארעו כמה התפרצויות חמורות של קדחת קרצית בעקבות רכישת בקר חדש, במיוחד בעקבות בקר שהוכנס מהצפון לדרום.

אם כי הגבלה חוקית על העברת בקר ממקום למקום (פרט למשקים עליהם הוטל הסגר בשל מחלה רשומה), עליכם להזהיר את המשקים הקונים בקר על הסכנה הכרוכה בדבר ועל הצורך לרסס כל בהמה קנויה נגד קרצית ולהחזיקה בבידוד למשך שבוע לפחות עד שתעבור ריסוס שני בטרם תוכנס בין בקר הרפת.

ב ב ר כ ה
ד"ר י. דפני

מנהל השירותים הוטרינריים בשדה.

4.1.1966